

Јован Р. Бојовић

ПЕТЊИЦА — ПОСТОЈБИНА ПРЕДАКА ВУКА КАРАЦИЋА*

Биографи Вука Караџића почев од Измаила И. Срезњевског, Љубомира Стојановића, Миодрага Поповића, до највећег савременог познаваоца Вукова живота и рада Голуба Добрашиновића и других,¹ као и знатан број језичара, етнолога, етнографа, историчара књижевности, историчара и других стваралаца — дали су огроман допринос изучавању живота и дјела овог великана југословенске културе и стваралаштва у XIX вијеку.

Наше саопштење указује на неке мање познате и непознате податке везане за Петњицу и Вуков однос према мјесту из кога је био његов дјед Јоксим Караџић.

На простору територије Дробњака у прошлости су формиране четири племена, и то: Дробњак у ужем смислу ријечи, са зимским зборним племенским мјестом Беришина Лука (садашњи Шавник) и љетним зборним племенским састајалиштем Зборна Главница у Горњој Буковици; Шаранци, са зборним мјестом у Градини, касније у Кршу, у Његовуђи; Ускоци, са центром код Манастира у Подмалинску, а касније у Боану; Језера, са сједиштем у Жабљаку.

Скраћена верзија реферата са научног скупа Вук Ст. Караџић и Црна Гора, који је у организацији Црногорске академије наука и умјетности одржан у Титограду 16 и 17. априла 1987. године.

¹ Измаил Иванович Срезњевски, *Вук Стефановић Караџић*, фототипско издање, Изабрао, приредио, превео и коментаре написао др Голуб Добрашиновић, Београд 1987; Љубомир Стојановић, *Живот и рад Вука Стефановића Караџића*, фототипско издање, Београд 1987; Миодраг Поповић, *Вук Стефановић Караџић*, треће издање, Београд 1987; *Архивска грађа о Вуку Караџићу 1813 — 1864*, приредио Голуб Добрашиновић, Београд 1970; Вук Стефановић Караџић, *О Црној Гори* — Разни списи, приредио Г. Добрашиновић, Београд 1977; Вук Стефановић Караџић, *Етнографски списи*, о Црној Гори, приредили Миленко Филиповић и Голуб Добрашиновић, Београд 1987.

Прошлост Дробњака је била веома бурна и по много чему веома карактеристична. Она још није изучена. Ми данас немамо ни прегледа прошлости тога дијела Црне Горе, а камоли једну свеобухватнију монографију.

Петњица је једно од најпитомијих и најљепших села у Дробњаку у ужем смислу ријечи. Она је око 3 километра удаљена од Шавника. Према казивању старих Караџића, Петњицу је средином XVII вијека населила породица Караџића. Одакле су се доселили Караџићи у Петњицу — о томе нема извора, осим каснијих казивања. Међу првим научницима који су то питање поставили био је Светозар Томић 1902. године.² Он се није определио ни за Рудине и Бањане ни за Лијеву Ријеку и Васојевиће. Још није објашњено шта је било са становницима Петњице прије доласка породице Караџића у њу. Оно што је непобитно јесте да се Вуков дјед родио у Петњици. Према подацима самога Вука, његов дјед Јоксим доселио се из Петњице у Тршић око 1739. године. На насловној страни Вукове књиге објављене 1823. године у Липисци (Лајпцигу) пише: „Народне српске пјесме, сакупио и на свијет издао Вук Стеф. Караџић (Јадранин из Тршића, а од старине Дробњак из Петњице)“.

Ријечи Петњица нема у Вуковом Рјечнику. Колико нам је познато, нема је ни у осталим рјечницима и лексиконима.

Ријеч Петњица Вук је писао „Петњица“. За њим су се повели и његови савременици, као Сима Милутиновић, Петар Петровић Његош, Вук Поповић, Јоаким Вујић и други. Колико нам је познато, прва је Аница Шаулић 1964. године скренула пажњу истраживачима да се у Дробњаку и шире та ријеч изговара Петњица, а не Петњица.³ И сами смо се увјерили у ову тврдњу у разговору са народом у том крају и Караџићима у Петњици. У анализу ове ријечи ми не можемо улазити. То је питање језичара, а њих на овом скупу има доста, и то врских. Једино што можемо рећи јесте да је коријен ове ријечи *пећ*, што значи *пећина*.

Друга ријеч везана за Вука и Дробњак, посебно за Петњицу, јесте име *Стефан*. Као што је познато, Вук се најприје потписивао по оцу Стефановић, а касније је то узимао скраћено, тј. Вук Стеф. Караџић.

Није нам познато да ли је неко од језичара вршио упоређење ријечи *Стефан* и *Стеван*, како се она изговара у дурмиторском крају. Према нашим истраживањима, у дурмиторском крају се каже Стеван, а не Стефан. Неки су ми скретали пажњу:

² Светозар Томић, *Дробњаци — антропогеографска испитивања*, IV, Београд 1902; Андрија Лубурић, *Дробњаци племе у Херцеговини*, Београд 1930.

³ Аница Шаулић, *Петњица или Петњица*, Ковчежић, прилози и грађа о Доситеју и Вуку, књига шеста, Београд 1964.

„Зашто пишеш Стефан када се каже Стеван?“ На оваква питања смо одговарали да се тако сам Вук потписивао. Међутим, на то смо често добијали одговоре: Па Вук није живио овдје и није знао како се ова ријеч у овим крајевима изговара. И ово питање је за језичаре, а не за историчаре.

Петњица је мало село кроз које протиче мала истоимена рјечица Петњица. Према подацима Светозара Томића, село је добило име „од многих пећина, које се изнад њега налазе“. Поврх села је стрма страна „по којој су пећине све једна до друге“. Међу њима је једна највећа, чији је отвор широк 7,50 а висок 9 метара. Према Томићу, по овој пећини је и село име добило. У току јесењих киша из ове пећине извире вода која отиче рјечицом Петњицом. Иако је село мало, његова територија је подијелена на неколико дјелова: Греда, Гариште, Главица Млаквине (Локвине). Затим засеок Пушиња, гдје су Турци после устанка у Дробњаку 1805. године објесили 26 првака Дробњака⁴ у ширем смислу ријечи (Дробњак, Шаранци, Ускоци и Језера).

Куће у Петњици су при страни. Испод њих се пружа Бара Петњичка, која се два пута годишње коси. У Петњици има шљивика. Неки су ограђени каменом оградом.

Петњицу окружује сеоски пут, а поврх ње иде пут од Шавника према Пошћењу, Комарници, Придворици, Дужима и даље. На дну Баре Петњичке је Црква, која је према предању грађена 1252—53. године, када и Манастир Морача. Црква је паљена и рушена више пута. Камење у њеним зидовима је различите величине и квалитета. Црква нема фресака, нити ма каквог црквеног инвентара, осим неколико папирних репродукција икона које су у веома лошем стању. Није нам познато да ли је била живописана. Унутрашњи изглед подсјећа на сиромаштво. Црква не прокишњава и затворена је, што је врло важно за сакралне споменике. Око ње је гробље, у коме су се одувijek сахрањивали само Караџићи. У њему има старих и нових гробова и савремених гробница. Гробље са црквом је лијепо уређено и ограђено је лијепом оградом.

Од старијих кућа у Петњици је кула Шуја Караџића. То је камена кула на спрат. Прозори и ластавице су јој проширивани. Са једне стране су остали првобитни мали прозори са пушкарницама. Остале куће су нове, карактеристичне за савремену архитектуру. Старе сеоске архитектуре скоро да нема, не само у Петњици него у читавом дурмиторском крају. Модернизацијом камених кула у Петњици и у дурмиторском крају нарушени су њихови првобитни изгледи. Неке од њих су саме по себи историјски споменици, али су, на жалост, модернизацијом, тј. преправљањем, изгубиле првобитни изглед, а тиме и свој ис-

⁴ С. Томић, *Дробњац*; А. Лубурић, *Дробњац*; Мијушко Шибалић, *Устанак у Дробњаку 1805*, Шавник 1986.

торијски и културни значај. Ово је требало спречијечити, не дозволити да се преправљају старе камене куће, које су у Дробњаку настале и прије више стотина година. Као такве, оне су споменици архитектуре у том крају.

Петњица је у прошлости више пута паљена. Посљедњи пут је спаљена 1943. године од стране окупатора. Према подацима С. Томића и А. Лубурића, у њој је 1901. било 26, а 1929. године 28 домаћинстава — све Караџића.

Према писменим подацима које нам је дао Крсто Караџић, данас (1987) у Петњици стално живи 19 домаћинстава са 44 становника. Од њих је 8 домаћинстава са једним, 4 са два, једно са три, три са четири и по једно домаћинство са пет и са шест чланова породице. Из ових се података види да су ово у огромној већини старачка домаћинства. Иначе из Петњице и у Петњици има 83 домаћинства са 283 становника, од којих 239 повремено долази у Петњицу.⁵

У Дурмиторском крају је жива традиција да је Вук Караџић из Петњице. То Караџићи из Петњице са поносом истичу.

Данас у Петњици подсећају да су Вукови преци из ње једино називи *Вукова зидина* и на неколико корака од ње *Вукова вода*. Ове називе посјетилац може сазнати једино од мјештана ако их нађе у селу. Иначе, нема никаквог обиљежја из кога би се могло сазнати да из овог села потиче великан југословенског и свјетског стваралаштва Вук Караџић.

Током августа 1986. године посјетили смо Петњицу. Тада смо са мјештанима разговарали о прошлости Петњице и традицији о Вуку. Традиција је жива. Са пажњом причају да су Вукови преци из Петњице. Показали су нам *Вукову зидину*, мјесто гдје су били темељи куће Вукова дједа. То су три већа камена урасла у земљу. Не зна се да ли су то станци или остаци зидине. Ово не би било тешко установити путем откопавања. На тај начин би се установили темељи зграде.⁶

У непосредној близини *Вукове зидине* налази се *Вукова вода*. То је природни извор, који отиче, оивичен крупним камењем, тако да стока не може завући главу да пије из њега, већ треба да се вода излије у користо за то намијењено. Извор никада не пресушује.

Као што је у науци познато, Вук Караџић је неколико пута боравио у Црној Гори, али никада није био у Петњици одакле му се преселио у Тршић дјед Јоксим, а по некима и отац Сте-

⁵ Крсто Караџић, *Списак домаћинстава и број становника села Петњице* (рукопис) дат аутору овог рада 1987. Исти ми је дао и генеолошко стабло породице Караџића у Петњици.

⁶ Приликом посјете Петњици 1986. године посјетили смо и председника Скупштине општине Шавник Момчила Радуловића. Поред осталог, разговарали смо и о обиљежавању 200. годишњице рођења Вука Караџића.

ван.⁷ Од Цетиња до Петњице био је дуг, напоран и ризичан пут, поготово за хромог Вука. Познато је да је дурмиторски крај био, од убиства Смаил-аге Ченгића па до пред крај Вукова живота изложен борбама с Турцима. Вук је први пут дошао у Црну Гору 1834. године, у вријеме Петра II Петровића Његоша.⁸ Од те године можемо пратити, колико је нама познато, интересовање његовог рођака војводе Василија познатијег под именом Шујо, за Вука. Наиме, 10. октобра 1834. године у писму Његошева секретара Димитрија Милаковића Шујо је поздравио Вука.⁹ Од првог доласка 1834. Вук је у Црној Гори био пет пута, и то: 1835, 1841, 1852, 1860. и 1862. године.¹⁰

Према сачуваним подацима, Вук се 1852. године залагао код књаза Данила да материјално помогне војводу Шуја. То му је поновио у писму од априла 1854. године. Те године Вук је писао књазу Данилу, поред осталог, и ово:

„Сада сам се усудио у неколико ријечи препоручити В. Св. Војводу Шуја Караџића, којег сам вам га и на уста препоручивао. По ономе што сте ми В. Св. одговорили на моје молбе и препоруке надам се да нећете заборавити ни старога Шуја ни куће Караџића. В. Св. знате што је досад била кућа Караџића у Херцеговини и како се је једнако клала с Турцима док је нијесу већ готово ископали, особито по смрти Смаил-аге Ченгића, а војвода Шујо осим својега јунаштва и беспреставнога војвовања на Турке побратим је оца Вашег.“¹¹

Књаз Данило је одговорио Вуку да је Шујо био у Цетињу „два-три мјесеца“ 1854. године и да га није заборавио, већ га је надгледао и на повратку новчано даривао.¹²

Од 1852. године можемо пратити повремену преписку Вука са Шујом у Петњици. Та је веза ишла преко попа Вука Поповића у Рисну. Крајем 1852. године Поповић је обавијестио Вука да је у Цетињу био Вуков рођак „Шујо Караџић човјек од доба, али још снажан и поуздан јунак. Казали су ми да вазда оружје но-

⁷ Никола Н. Томић, *Племя Дробњак, Темекула-Калифорнија*, 1980, (рукопис). Аутор сматра да су се Јоксим и Стеван преселили око 1737. године у Тршић, стр. 215.

⁸ Јевто М. Миловић, *Петар II Петровић Његош у свом времену*, Титовград 1984, стр. 140; Вук Стефановић Караџић, *О Црној Гори*, Разни списи, приредио Г. Добрашиновић, стр. 972.

⁹ Аница Шаулић, *Вукови рођаци из Петњице*, Зборник Матице српске за књижевност и језик, књига XXI, свеска 2, за 1973, стр. 354.

¹⁰ Вук Стефановић Караџић, *О Црној Гори*, приредио Г. Добрашиновић, стр. 972 — 1000; Нико С. Мартиновић, *Вуковим трагом кроз Црну Гору*, Старине Црне Горе, Цетиње 1964, бр. II; Димо Вујовић, *Три документа о боравку Вука Караџића у Црној Гори 1860. и 1862. године*, Историјски записи 1964/1.

¹¹ Саво Вукмановић, *Из преписке В. Караџића са књазом Данилом, војводом Мирком, Ђуком Средановићем и књазом Николом*, Стварање 1956/3, стр. 199.

¹² Исто.

си, и када лежи под главу га држи“. Даље Поповић пише: „Били су ту скоро неки Ришљани у Дромјаке по стоку, и од њих чујући Шујо за вас зна да сте долазили овамо и на Цетиње, жалио је те вас није видио, и по истијема послао ми је овај листић кумећи ме Богом да вам га пошаљем... Добио сам једну Србуљу из Дромјака, и тамо их има, ма их не даду за новце, него за црквене књиге, дакле кад ми те пошаљете гледаћу за њих да ми коју даду у промјену“.¹³

Користећи долазак неких трговаца из Рисна у Дробњак (да купују стоку) Шујо је послао 10. августа 1852. године једно кратко писмо по њима да га В. Поповић пошаље Вуку. Колико нам је познато, ово је прво писмо које је Шујо послао Вуку. Шујо каже за себе да је дробњачки војвода и да пише „моме брату благородноме господину Вуку Караџићу“. У овом писму Шујо је обавијестио Вука да су Дробњаци убили Смаил-агу Ченгића, да су Шују Турци кулу запалили, мал одјавили, да је утекао у Морачу „с главом и робљем“, да му је Лале Поповић донио поздрав од њега, да му Вук „некакав пешкеш спрема“ преко руског конзула Гагића у Дубровнику и да му то није долазило. На крају Шујо пише Вуку да се обрне на њега и да му пише.¹⁴

На жалост, није сачувана читава преписка између Вука и Шуја. То се најбоље може закључити из преписке попа Вука Поповића и Вука Караџића.¹⁵ О Вуковој преписци са Шујом до сада је најпотпуније податке дала Аница Шаулић у раду „Вукови рођаци из Петњице“.¹⁶

Поп Вук Поповић писао је из Котора Вуку 22. марта 1853. године, поред осталог, и ово:

„Дедага Смаилагин син с Аскером царским од уочи Божића још је у Дромњаке. Војску је растурио у пут по кућама, и нико жив да је унио зелена Бадњака. Узео им је преко 300 леденица, и покупио остало оружје. Поватао главаре и пошље их у Никшиће, те тамо неке посијечи а неке умори тешком тамницом. Водио их је босе и гологлаве и кад би који запро у путу, стали би му ногама на плећи па би га посјекли. Примами их без оружја и посјече наприје 96, међу којима самијех је седам Церовића

¹³ Вукова преписка, књига VII, државно издање, Београд стр. 133—134.

¹⁴ Архив Српске академије наука и уметности бр. 8181/1. Писмо Шујово од 10. августа 1852. године; А. Шаулић, *Вукови рођаци из Петњице*, Зборник Матице српске за књижевност и језик, књига XXI, свеска 2 за 1973.

Иако су просторије Архива Српске академије наука и уметности биле у реновирању, захваљајући пуном разумијевању академика Василија Крстића, управника Архива САН, дата су ми на коришћење Шујова писма која ми је касније ксерографисао и послао проф. др Љубо Дурковић — Јакшић. Користим прилику да им и на овај начин захвалим.

¹⁵ Вукова преписка, књига VII, Љубомир Зуковић, *Караџићев сарадник Вук Поповић*, Београд 1984.

¹⁶ А. Шаулић, *Вукови рођаци*.

посјекао и то све да освети оца! Узео им је све што су имали ма-ла, и смакао је свијех, што су му за прецу били, а остала је сама фукара! Ваши рођаци сада су у Морачи без никад-ништа. Видак Грубач ускок ономаде ми је казао у Рисну, за све ове јаде Дромњачке. Каза ми и за старца Шуја, да о злу мисли и са про-сјачином по Морачи живи. Видак је шњима заједно из Дромња-ка у Морачу побјегао, и дошао је у Рисан да што-шта купи и тамо понесе. Сипајући у своју мјешину мало ракије, приспем и ја у исту око три оке за старца Шуја да се напије у здравље наше и препоручим истом Видаку да му преда вјерно у руке и ракију и ваше писмо и када се овамо врати да ми донесе од Шу-ја абер, и одговор на оно писмо ваше“.¹⁷ Јануара 1854. године поп Вук је обавијестио Вука да му је Новица Церовић причао за Шуја „да је жив али је у великој невољи и он и сви Дромњаци“.¹⁸

Крајем јануара 1854. године поп Вук је поново обавијестио Вука о Шују, па каже: „шта ми пишеш за Шуја Караџића, да ћу заиста са свијем срцем око онога обрадити како што ми пишете. И данас вам не могу о томе ништа писати прије него дома пођем и не видим се с мојијем рођаком Лалом Поповићем који тргује у волове, и који је пошао испред Савина Дневи у Дромјаке и на даље, и који ми је обећао донијет одговор на оно ваше писмо што сам га љетос Шују писао; јер га је одиста Шуја имао у руке, ма му није имао ко да пише, па зато није нам ни писао ништа. Ово ми је казао мој речени рођак да му је рекао овако Гледа Кара-џић ваш опет рођак и ваљани момак“.¹⁹ Поповић даље пише да ће позвати Шуја да дође у Рисан, па наставља: „Препоручио сам овоме моме рођаку уз пут да потражи коју србуљу и дао сам му на писму како ће се владати те би наишао на коју“.²⁰

Почетком марта 1854. године поп Вук је писао Вуку и о Шују, па каже:

„Данас вам не мишљах писати, али ми јуче донесе овдје онај мој рођак ово писмо за вас од вашег рођака Шуја, и ми-слим да ће бити одговор на оно ваше, што сам му га ја прошлог љета послао“.²¹ Није нам познато да су ова два писма сачувана тј писмо Вуково Шују и Шујово Вуку. Али је даља садржина овог Поповићевог писма Вуку карактеристична и за једног и за другог, као и за стање у Дробњаку и Језерима. Наиме, Попови-ћев рођак је на повратку из Сјенице прошао преко Шарана, Је-зера и Дробњака. У Језерима се састао са Шујовим сином, који му је и предао писмо за Вука. Ево шта о томе даље пише Поповић Вуку:

¹⁷ Вукова преписка, к. VII, стр. 163.

¹⁸ Исто, 210.

¹⁹ Исто, 215.

²⁰ Исто, 216.

²¹ Исто, 223.

„Рођак ми каже када је наљег из Сјенице у Језера више Дромњака, ђе стоку држе, да му је син Шујов предао ово писмо, и да га је закумио Богом да ми га да у руке, и да вам га у пут пошаљем. Каже ми и то: да је ту био и један Турчин када му је писмо дао, и овај да им је пиздрио у очи, и за то да нијесу смјели ни о чему у друго говорити.

Ја сам мислио да неће још за сада доћи овај мој рођак, у томе ми приспије и оно ваше писмо од 12. феб. у коме велите, као и у она прва два пред овијем да бисте ради што прије Шуја да добавим, те ја ту неки дан замолим овдје једног трговца с Црнојевића ријеке, кад дома дође, да ми одмах пошаље једног човека к Шују и да му понесе једно моје писмо, и он ми се пријатељски прихвати овога посла. — Тако ја се надам до који дан старца Шуја овдје видјети, што држим у руци да ће, кад чује за тврде плете, дочекаћу га и као нашега рођака и као паметнога човека и јунака“.²²

Послије убиства Смаил-аге Ченгића на Мљетичку 1840. године положај становништва у Дробњацима и уопште у дурмиторском крају постао је изузетно тежак. Такво стање је трајало неколико година. Смаил-агин син Дедага се на најсвирепији начин осветио Дурмиторцима. На превару је похватао дробњачке прваке и око 100 побио, а остале повео у Никшић, у тамницу, одакле се већина није вратила.²³ Шујо са породицом се склонио у Морачу, гдје је живио веома тешко.

Вука Караџића је интересовала прошлост Караџића у Петњици, народне пјесме, приче, старе књиге и друго, па је препоручио попу Вуку да позове Шуја у Рисан да би од њега записао податке о Караџићима, убиству Смаил-аге Ченгића, народне пјесме и друго.

Крајем 1853. године Вук је преко попа Вука послао новчану помоћ Шују, која му је тада добро дошла у великој немаштини у свему. Поп Вук је ово искористио да позове Шуја и да дође у Котор. По свом рођаку Лалу Поповићу, трговцу, послао је писмо Шују у Петњицу, које је написао на „Покладе месне“ 1853. године. Садржина писма је интересантна, поред осталог и за међусобне односе рођака Вука и Шуја. Поп Вук пише Шују:

„Драги пријатељу Шују,

Примио сам књигу из Беча, од нашега рођака Вука Караџића и у њој ми много препоручује да распитам за вас ако сте још жив. Дакле ја чујем да си хвала Богу жив и да се још Турци боје од твог јунаштва и зато ти ево пишем да на сваки начин дођеш што прије код мене, е имам ти дати стотину у тврдо цванцика и имам с тобом говорити, за један посао, што ћеш оправити код једног овдје господина Руса Квалањевског. Ако почем не би могао доћи

²² Исто.

²³ А. Шаулић, *Вукови рођаци из Петњице*, 355.

с овијем човјеком који ти преда ову књигу, а ти ми по истоме одпиши када ћу ти се моћи надати. Ти ни зашто немој мислити ће ћеш лежати и шта ћеш јести, све ти је код мене справно, у здравље твога рођака господина Вука, и у здравље твога поште-нога имена и гласа.

Љубазно те поздрављам, и чекам те здрава и весела, и не-мој ми шиљати на место тебе никога, да би причекао и до Ђур-ђева дневи, јербо би све залуду без тебе било“²⁴

На овај позив Шујо је дошао у Котор у марту 1854. године и код попа Вука остао четири дана. Шујо је са собом повео и унука Јанка, који је био писмен и знао доста пјесама напамет. Поп Вук је у име Вука тада поклонио Јанку „3 части вашијех пјесама, 1 Часловац и 1 Псалтир, купио сам му једне добре опан-ке, један фес и једну мараму, па је пошао весео и радостан. Пре-поручио сам му за коју старинску књигугу да потражи код по-пова и калуђера, и показао сам му неке код мене, на кожи и на хартији, да се зна владати, ако би му која дошла под руку, како ће је узети“²⁵

Поп Вук Поповић је разговарао са Шујом, тај разговор за-писао и послао га Вуку. Разговор је сачуван и објављен. Подаци које је Шујо тада дао веома су карактеристични, како за саму породицу Караџића у Петњици тако и за историју Дробњака онога времена. Шујова су казивања посебно значајна по пода-цима о броју његове породице, о погибији Караџића од Турака и обратно, о погибији Смаил-аге Ченгића, о Шујовом одласку у Србију и повратку, о Милутину Церовићу, Мирку Алексићу, Петру Кршикали, Ђоку Маловићу, Дедаги Ченгићу, писменим Караџићима и др.²⁶

На крају боравка у Котору војвода Шујо је написао писмо „У котор на 24. марча 1854“ и послао га Вуку. Писмо гласи:

„Моме милومه рођаку и господину Вуку Караџићу у Беч а потоме јављамти како сам дошао с мојем унуком у Котор, и лепеоме дочекао и даровао поп Вуко, а све у здравље ваше, и стајаосам у њега 4 дана, и дониеше утврдо 100 вранцика, па сам други дан по истоме унуку оправдио дома 60. вранцика да купе за њи жита у Пљевља, ер су ми веома чељад огладњела, а 40. сам уставдио да купим што на се, кад дођем горе, ер сам веома оголио. И молимте често ми пиши преко нашега пријатеља попа Вука, е у Котор често долазе Морачани и Ускоци, и мени е сва-ки додати може, и мени ће доћи кроз ниове руке. И молимте мој брата објави нашој Обрени да ми пише кога има да знамо, и Стоја штое за Бошком Бућићем, наша одива, ко има њих две

²⁴ АСАН, бр. 9051, Писмо попа Вука Поповића из 1853, године Шују. Писмо је објавила А. Шаулић у поменутом раду *Вукови рођаци из Петњице*.

²⁵ *Преписка*, књига VII, стр. 228.

²⁶ *Архивска грађа о Вуку Караџићу*, Разговор Вука Поповића са Шу-јом Караџићем, стр. 451—457.

да знамо. И Мијат брат Стоје наше и данас е жив, и има 5 синова баш добре. Мене е поп Вуко за свашто питао и небими ни девета пола на ум, да ме ние онако поп питао, е мие на врату много тек ми е робље Турцима у рукама. Рекао ми е поп да ће ти послати на писмо све што сам му казао, а да ми се стобом кад гођ виђети не би жалио у путу умријети, и ради да се за живота видимо, и да смо ти препоручени Богу и тебе и поздрави свиех код куће твој рођак и брат

Шујо Караџић
војвода²⁷

Колико нам је познато, ово је посљедње сачувано Шујово писмо Вуку.

У писму од априла 1858. године поп Вук Поповић је обавијестио Вука да у Дробњаку „нема одавна ниједног Турчина“, да су попа Вука поздравили „ваши рођаци са Шујом“ са молбом „да им што гођ пишем за вас, ћесте и јесте ли живи?“²⁸

Почетком фебруара 1859. године поп Вук је обавијестио Вука да је умро уз „Божји пост“ војвода Шујо Караџић, један од најистакнутијих првака и јунака дурмиторскога краја у првој половини XIX вијека. Шујо је умро крајем 1858. године.

Још док је био у Котору поп Вук је питао Шуја за народне јуначке пјесме, „знали коју“, на шта му је овај одговорио „даих је знао много, али да их је заборавио, и ако коју зна да незна свуколику“. Шујо је обећао попу Вуку да ће када се врати у Петњицу „и одмори се од пута“ испјевати их „Луки да их напише и по унуку Јанку“ ће му их послати.²⁹ Ово су била једина два писмена Караџића (Лука и Јанко) у Петњици.³⁰

У науци је познато да је Вук, поред осталог, прикупљао преко посредника, записивача и пјевача епске народне пјесме и са дурмиторског простора. Он их је добијао и из Петњице, од Караџића.³¹ Подаци о томе се могу наћи не само у Вуковим књигама српских народних пјесама, његовој објављеној и необјављеној заоставштини, већ и у радовима великих познавалаца црногорског народног стваралаштва и говора. Поменимо само неке од њих: Саво и Јован Вукмановић, Петар Влаховић, Новак Ки-

²⁷ АСАН, бр. 8181/2. Писмо војводе Шуја од 24. марта 1854. Вуку у Беч.

²⁸ Преписка, књига VII стр. 329.

²⁹ Исто, стр. 228.

³⁰ Архивска грађа о Вуку Караџићу, стр. 456.

³¹ Вук Стефановић Караџић, *Српске народне пјесме*, књига I, II, III и IV, Београд 1975; Живомир Младеновић, *Рукописи народних песама Вукове збирке и њихово издање*, Београд 1973; *Архивска грађа, о Вуку Караџићу*; Радосав Меденица, *Наша народна епика и њени творци*, Цетиње — Београд 1975; *Библиографија списа Вука Караџића*, Приредио Голуб Добрашиновић, Београд 1974; Миљана Радовановић, *Вук Караџић етнограф и фолклориста*, Београд 1973.

либарда, Ново Вуковић, Љубомир Зуковић, Вукоман Џаковић, Љубомир Дурковић-Јакшић, Радмило Маројевић, Радосав Меденица, Јован Чађеновић, Новица Шаулић, Војислав Бојовић, Слободан Вујачић, Аница Шаулић и други као и језичари: Митар Пешикан, Драгомир Вујачић, Бранислав Остојић, Светозар Стијовић, Драго Ђупић, Милија Станић, Мато Пижурица, Асим Пецо и други. Познато је да у Дурмиторском крају има даровитих гуслара. Сви Караџићи су били и јесу добри гуслари. Вук је добијао из Дурмиторског краја народне пјесме записане од самих Караџића из Петњице. Мотиви тих пјесама су историјски, као и оних са много ширег простора. Каснији сакупљачи народних пјесама и тужбалица из Дурмиторског краја, као Андрија Лубурић, Новица Шаулић, Вукоман Џаковић и други, показали су какво је велико духовно народно богатство у народу тога краја.

И после Шуюве смрти Вук је одржавао везе са рођацима у Петњици, и то преко дробњачког капетана Милована (Мимова, синовца Шуюва) и првог официра књажеве гарде Ђока Шуюва Караџића.³² Немамо података о томе да су Шую, Јанко и Лука издашно слали Вуку србуље. Добио је свега једну. Због неслања србуља љутили су се и посредник поп Вук у Рисну и Вук у Бечу.³³

Милован је послао Вуку писмо и србуљу по куму Станоју Папићу, обавјештавајући га: „ако си рад чути колико нас има има нас 80 пушака твога братства“.³⁴

Крајем 1859. године поп Вук је обавијестио Вука: „Петњица ваша ђедовина са свијем је остала у граници Књажевој“,³⁵ тј. у саставу слободног дијела Црне Горе. Обавјештење да је Дробњак коначно ослобођен турске власти за оронуло и остарјелог Вука било је радосно сазнање. И не само то. Дефинитивно ослобођење Дробњака у ужем смислу (али не и читавог Дурмиторског краја) значило је завршетак вишевијековне, тешке, муко-трпне и крваве борбе за слободу народа Дробњака и Петњице, колијевке предака Вука Караџића.

Јован Р. Бојовић

PETNJICA LIEU NATAL DES ANCÊTRES DE VUK KARADŽIĆ

R e s u m é

Dans l'oeuvre on a fait voir les oeuvres les plus importantes dont toutes ensemble parlent de la vie et du travail de Vuk Karadžić. Il y en est montré aussi que dans le cours du temps sur le territoire de Drobñjak, au plus large

³² Преписка, књига VII, стр. 357; Архивска грађа о Вуку, стр. 492.

³³ Исто, 252—254.

³⁴ А. Шаулић, Вукови рођаци, 359.

³⁵ Преписка, књига VII, стр. 357.

sens du mot, étaient formés quatre tribus (Drobnjaci, Šaranci, Uskoci et Jezera).

En Drobnjak se trouve le village Petnjica près de la petite ville Šavnik. A Petnjica ne vivent que les Karadžić. On croit que les Karadžić se sont établis à Petnjica vers la moitié du XVIIe siècle. Il n'y en a pas des renseignements écrits sur l'origine des habitants de Petnjica avant l'arrivée des Karadžić. A Petnjica se trouve une église pour laquelle il n'y a pas des renseignements écrits. La tradition chez le peuple dit que cette église fut bâtie vers la moitié du XIIe siècle au même temps quand le monastère Morača. Cette église fut plusieurs fois incendiée.

Vers l'année 1740 de Petnjica déménagea à Tršić Joksini le grand père de Vuk, et selon certains gens son père Stevan Karadžić aussi. Vuk, lui-même, a écrit qu'il est de naissance de »Tršić, mais d'origine Drobnjak de Petnjica«. Vuk s'intéressait assez tôt sur ses parents à Petnjica. Lors ses séjours au Monténégro (aux années 1834, 1835, 1841, 1852, 1860, et 1862) il s'intéressait aussi pour ses parents à Petnjica. Il se mit d'abord en relation avec ses parents à Petnjica, avec le vojvoda Šujo Karadžić chef éminent de Drobnjak. Ces liens allaient par l'intermédiaire du prêtre Vuk Popović à Risan. Il en est conservée une partie de la correspondance entre Vuk et Šujo. Vuk aidait Šujo matériellement aussi. Après la mort de Šujo en 1858, Vuk continua d'avoir des relations avec le capitaine Milovan et le »perjanik« Đoko Karadžić de Petnjica.